

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

27 ianuarie 2022*

„Trimitere preliminară – Piața internă a energiei electrice – Directiva 2009/72/CE – Articolul 15 alineatul (4) – Dispecerizare cu prioritate – Siguranța alimentării – Articolul 32 alineatul (1) – Liberul acces al terților – Acces garantat la rețelele de transport – Directiva 2009/28/CE – Articolul 16 alineatul (2) – Acces garantat – Articolul 107 alineatul (1) TFUE – Articolul 108 alineatul (3) TFUE – Ajutoare de stat”

În cauza C-179/20,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Curtea de Apel București (România), prin decizia din 3 martie 2020, primită de Curte la 7 aprilie 2020, în procedura

Fondul Proprietatea SA

împotriva

Guvernului României,

SC Complexul Energetic Hunedoara SA, în lichidare,

SC Complexul Energetic Oltenia SA,

Companiei Naționale de Transport al Energiei Electrice „Transelectrica” SA,

cu participarea:

Ministerului Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul E. Regan, președinte de cameră, domnul K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a cincea, domnul C. Lycourgos, președintele Camerei a patra, și domnii I. Jarukaitis (raportor) și M. Ilešič, judecători,

avocat general: domnul P. Pikamäe,

grefier: doamna R. Șereș, administratoare,

* Limba de procedură: română.

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 2 iunie 2021,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Fondul Proprietatea SA, de C. Dontu, D. Petrache și J. Anghel, avocați;
- pentru SC Complexul Energetic Oltenia SA, de D. Burlan, V. Bobei, V. Boca și L. Diaconu Pinte;
- pentru Comisia Europeană, de O. Beynet, L. Nicolae, A. Bouchagiar și K.-Ph. Wojcik, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 9 septembrie 2021,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 107 alineatul (1) și a articolului 108 alineatul (3) TFUE, precum și a articolului 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE (JO 2009, L 211, p. 55).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Fondul Proprietatea SA, pe de o parte, și Guvernul României, SC Complexul Energetic Hunedoara SA, în lichidare (denumită în continuare „CE Hunedoara”), reprezentată de administratorul său judiciar, Expert Insolvență SPRL, SC Complexul Energetic Oltenia SA (denumită în continuare „CE Oltenia”), precum și Compania Națională de Transport al Energiei Electrice „Transelectrica” SA (denumită în continuare „Transelectrica”), pe de altă parte, în legătură cu o cerere de anulare a unei hotărâri a guvernului român privind adoptarea unor măsuri pentru siguranța alimentării cu energie electrică.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2005/89/CE

- 3 Potrivit considerentului (5) al Directivei 2005/89/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 ianuarie 2006 privind măsurile menite să garanteze siguranța aprovizionării cu energie electrică și investițiile în infrastructuri (JO 2006, L 33, p. 22, Ediție specială, 13/vol. 51, p. 309):

„La promovarea energiei electrice produse din surse de energie regenerabilă, este necesar să se asigure disponibilitatea capacității de rezervă asociate în cazul în care acest lucru este necesar din punct de vedere tehnic pentru menținerea fiabilității și siguranței rețelei.”

Directiva 2009/28/CE

- 4 Considerentul (60) al Directivei 2009/28/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, de modificare și ulterior de abrogare a Directivelor 2001/77/CE și 2003/30/CE (JO 2009, L 140, p. 16), avea următorul cuprins:

„Accesul prioritar și accesul garantat pentru energia electrică produsă din surse regenerabile de energie sunt importante în vederea integrării surselor regenerabile de energie pe piața internă a energiei electrice, în conformitate cu articolul 11 alineatul (2) și în completarea articolului 11 alineatul (3) din Directiva 2003/54/CE [a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2003 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică și de abrogare a Directivei 96/92/CE (JO 2003, L 176, p. 37, Ediție specială, 12/vol. 2, p. 61)]. Cerințele referitoare la menținerea fiabilității și securității rețelei electrice și la distribuție pot fi diferite în funcție de caracteristicile rețelei electrice naționale și de modul de funcționare în siguranță al acesteia. Accesul prioritar la rețeaua electrică asigură că generatorii conectați de energie electrică din surse regenerabile de energie pot vinde și transporta energia electrică produsă din surse regenerabile de energie în conformitate cu normele de racordare în orice moment, atât timp cât sursa este disponibilă. În cazul în care energia electrică din surse regenerabile de energie este integrată pe piața la vedere, prin accesul garantat se asigură că toată energia electrică vândută și subvenționată beneficiază de acces la rețeaua electrică, ceea ce permite utilizarea unei cantități maxime de energie electrică din surse regenerabile de energie provenită din instalațiile conectate la rețeaua electrică. [...]

- 5 Articolul 16 din această directivă, intitulat „Accesul la rețele și exploatarea acestora”, prevedea la alineatul (2) următoarele:

„Sub rezerva cerințelor privind menținerea fiabilității și siguranței rețelei electrice, pe baza unor criterii transparente și nediscriminatorii definite de autoritățile naționale competente:

[...]

(b) statele membre prevăd de asemenea, fie accesul prioritar, fie accesul garantat la rețeaua electrică pentru energia electrică produsă din surse regenerabile de energie; [...]

Directiva 2009/72

- 6 Considerentele (3) și (5) ale Directivei 2009/72 aveau următorul cuprins:

„(3) Libertățile pe care tratatul le garantează cetățenilor Uniunii – printre altele, libera circulație a mărfurilor, libertatea de stabilire și libertatea de a presta servicii – pot fi efective numai în cadrul unei piețe deschise în totalitate, care permite tuturor consumatorilor să își aleagă liber furnizorii și tuturor furnizorilor să își livreze liber produsele clienților.

[...]

(5) Siguranța alimentării cu energie electrică este de o importanță vitală pentru dezvoltarea societății europene, pentru punerea în aplicare a unei politici durabile privind schimbările climatice, precum și pentru încurajarea concurenței pe piața internă. În acest scop, interconexiunile transfrontaliere ar trebui dezvoltate în continuare pentru a asigura alimentarea cu energie din toate sursele, la cele mai competitive prețuri, atât pentru consumatori, cât și pentru sectorul industrial din cadrul Uniunii Europene.”

7 Articolul 1 din această directivă, intitulat „Obiectul și domeniul de aplicare”, prevedea următoarele:

„Prezenta directivă stabilește norme comune pentru producerea, transportul, distribuția și furnizarea energiei electrice, precum și dispoziții privind protecția consumatorilor, în vederea îmbunătățirii și integrării piețelor de energie competitive, conectate printr-o rețea comună, în [Uniune]. [...]”

8 Potrivit articolului 2 din directiva menționată, intitulat „Definiții”:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

3. «transport» înseamnă transportul de energie electrică în rețeaua de foarte înaltă și de înaltă tensiune, interconectată în scopul transmiterii energiei electrice către clienții finali sau către distribuitori, dar fără a include și furnizarea;

4. «operator de transport și de sistem» înseamnă orice persoană fizică sau juridică ce răspunde de exploatarea, de întreținerea și, dacă este necesar, de dezvoltarea sistemului de transport într-o anumită zonă și, după caz, a interconexiunilor acestuia cu alte sisteme, precum și de asigurarea capacității pe termen lung a sistemului de a satisface un nivel rezonabil al cererii de transport de energie electrică;

[...]

16. «ordinea de prioritate economică» înseamnă ierarhizarea surselor de alimentare cu energie electrică după criteriile economice;

17. «serviciu de sistem» înseamnă orice serviciu necesar pentru exploatarea sistemelor de transport și de distribuție”

9 Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Obligațiile de serviciu public și protecția consumatorului”, prevedea la alineatul (14) următoarele:

„Statele membre pot decide să nu aplice dispozițiile articolelor 7, 8, 32 și/sau 34, în măsura în care aplicarea acestora ar obstrucționa realizarea, de drept sau de fapt, a obligațiilor impuse întreprinderilor din domeniul energiei electrice în interesul economic general și dezvoltarea comerțului nu ar fi afectată atât de mult încât să contravină intereselor [Uniunii]. Interesele [Uniunii] cuprind, între altele, concurența referitoare la clienții eligibili, în conformitate cu prezenta directivă și cu articolul [106] din [Tratatul TFUE].”

- 10 Articolul 15 din Directiva 2009/72, intitulat „Dispecerizare și echilibrare”, prevede la alineatele (1)-(4) următoarele:

„(1) Fără a aduce atingere furnizării de energie electrică în baza obligațiilor contractuale, inclusiv cele care decurg din caietul de sarcini, operatorul de transport și de sistem, în cazul în care îndeplinește această funcție, răspunde de dispecerizarea instalațiilor de producere din zona sa și de stabilirea utilizării interconexiunilor cu celelalte sisteme.

(2) Dispecerizarea instalațiilor de producere și utilizarea interconexiunilor se stabilesc în baza unor criterii care sunt aprobate de către autoritățile de reglementare naționale competente și care trebuie să fie obiective, publicate și aplicate într-un mod nediscriminatoriu, în vederea asigurării funcționării corespunzătoare a pieței interne a energiei electrice. Criteriile țin seama de ordinea de prioritate economică a energiei electrice provenite de la instalațiile de producere disponibile sau din transferurile prin interconexiuni, precum și de constrângerile de ordin tehnic ale sistemului.

(3) Un stat membru impune operatorilor de sistem ca, la dispecerizarea instalațiilor de producere care folosesc surse de energie regenerabile, să procedeze în conformitate cu articolul 16 din Directiva [2009/28]. Statul membru poate, de asemenea, solicita operatorului de sistem ca, la dispecerizarea instalațiilor de producere, să acorde prioritate instalațiilor cu producere combinată de energie electrică și termică.

(4) Din motive de siguranță a alimentării, un stat membru poate dispune să li se acorde prioritate la dispecerizare instalațiilor de producere care folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni, într-un procent care să nu depășească, într-un an calendaristic, 15 % din totalul energiei primare necesare pentru producerea energiei electrice consumate în statul membru respectiv.”

- 11 Articolul 32 din Directiva 2009/72, intitulat „Accesul terților”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre asigură punerea în aplicare, pentru toți clienții eligibili, a unui sistem de acces al terțelor părți la sistemele de transport și de distribuție. Acest sistem de acces, bazat pe tarife publicate, este pus în aplicare în mod obiectiv și fără discriminare între utilizatorii sistemului. Statele membre garantează că aceste tarife sau metodologiile care stau la baza calculării lor sunt aprobate înainte de intrarea lor în vigoare în conformitate cu articolul 37 și că aceste tarife și metodologii, în cazul în care sunt aprobate doar metodologiile, sunt publicate înainte de intrarea lor în vigoare.”

Dreptul român

Legea nr. 123/2012

- 12 Legea energiei electrice și a gazelor naturale nr. 123 din 10 iulie 2012 (*Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 485 din 16 iulie 2012), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „Legea nr. 123/2012”), prevede la articolul 5 alineatul (3) următoarele:

„Prin hotărâre a Guvernului, pentru rațiuni legate de siguranța alimentării cu energie electrică, se poate acorda acces garantat la rețelele electrice pentru energia electrică produsă în centrale electrice care utilizează combustibili din producția internă, dar numai pentru cantități anuale corespunzătoare unei energii primare de maximum 15 % din cantitatea totală de combustibil echivalent, necesară pentru a produce energia electrică aferentă consumului brut final al țării.”

Hotărârea Guvernului nr. 138/2013

- 13 Hotărârea Guvernului nr. 138 din 3 aprilie 2013 privind adoptarea unor măsuri pentru siguranța alimentării cu energie electrică (*Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 196 din 8 aprilie 2013) (denumită în continuare „Hotărârea nr. 138/2013”), adoptată în temeiul articolului 5 alineatul (3) din Legea nr. 123/2012, prevedea la articolul 1 următoarele:

„Se acordă acces garantat la rețelele electrice pentru energia electrică produsă de centrala termoelectrică Mintia aparținând [CE Hunedoara], care să asigure funcționarea continuă a acesteia la o putere medie electrică de cel puțin 200 MW.”

- 14 Potrivit articolului 2 din această hotărâre:

„Se acordă acces garantat la rețelele electrice pentru energia electrică produsă de [CE Oltenia], care să asigure funcționarea continuă a acesteia la o putere electrică de cel puțin 500 MW.”

- 15 Articolul 3 din hotărârea menționată prevedea:

„[Transelectrica], în calitate de operator de transport și sistem, are obligația de a asigura dispecerizarea cu prioritate a energiei electrice produse de centralele termoelectrice prevăzute la articolele 1 și 2 în condițiile reglementărilor emise de Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei.”

- 16 Articolul 4 din aceeași hotărâre prevedea:

„Pentru menținerea nivelului de siguranță a sistemului electroenergetic național, [CE Hunedoara] are obligația de a furniza servicii tehnologice de sistem către operatorul de transport și sistem la o valoare a puterii electrice de cel puțin 400 MW, în condițiile reglementărilor emise de Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei.”

- 17 Articolul 5 din Hotărârea nr. 138/2013 avea următorul cuprins:

„Pentru menținerea nivelului de siguranță a sistemului electroenergetic național, [CE Oltenia] are obligația de a furniza servicii tehnologice de sistem către operatorul de transport și sistem la o valoare a puterii electrice de cel puțin 600 MW, în condițiile reglementărilor emise de Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei.”

- 18 Articolul 6 din această hotărâre prevedea:

„Măsurile prevăzute de prezenta hotărâre se aplică în perioada 15 aprilie 2013-1 iulie 2015.”

- 19 Prin Hotărârea Guvernului nr. 941/2014, termenul acordat societății CE Hunedoara pentru aplicarea măsurilor prevăzute la articolele 1, 3 și 4 din Hotărârea nr. 138/2013 a fost prelungit până la 31 decembrie 2017.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 20 Fondul Proprietatea, societate acționară minoritară a S. P. E. E. H. Hidroelectrică SA, a introdus la Curtea de Apel București (România) o acțiune în anularea Hotărârii nr. 138/2013, pentru motivul că prin aceasta a fost acordat un ajutor de stat ilegal în favoarea CE Hunedoara și a CE Oltenia, doi producători de energie electrică cu capital majoritar de stat care folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni.

- 21 Din cererea de decizie preliminară reiese că Hotărârea nr. 138/2013 a instituit o serie de măsuri în favoarea acestor două societăți care au fost aplicate între 15 aprilie 2013 și 1 iulie 2015 pentru CE Oltenia și până la 31 decembrie 2017 pentru CE Hunedoara. Mai întâi, articolele 1 și 2 din Hotărârea nr. 138/2013 au acordat un acces garantat la rețelele electrice pentru energia electrică produsă de centralele termoelectrice ale acestor două societăți pentru a asigura funcționarea continuă la o putere medie de cel puțin 200 megawați (MW) pentru centrala care aparține CE Hunedoara și de cel puțin 500 MW pentru centrala care aparține societății CE Oltenia. În continuare, conform articolului 3 din această hotărâre, Transelectrica, unicul operator de transport și de sistem, avea obligația de a asigura dispecerizarea cu prioritate a energiei electrice produse de centralele termoelectrice ale acestor două societăți. În sfârșit, articolele 4 și 5 din hotărârea menționată au instituit obligația societăților CE Hunedoara și CE Oltenia de a furniza societății Transelectrica servicii tehnologice de sistem la o valoare a puterii electrice de cel puțin 400 MW și, respectiv, 600 MW.
- 22 Prin sentința din 10 martie 2015, Curtea de Apel București a respins acțiunea formulată de Fondul Proprietatea. Acesta a formulat ulterior recurs împotriva acestei sentințe la Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția de Contencios Administrativ și Fiscal (România), care, prin decizia din 22 mai 2018, a casat în parte sentința atacată pentru motivul că Curtea de Apel București nu examinase toate motivele invocate de Fondul Proprietatea. Prin urmare, Înalta Curte de Casație și Justiție a trimis cauza spre rejudecare la Curtea de Apel București pentru ca aceasta din urmă să examineze toate motivele menționate.
- 23 Cu ocazia rejudecării acțiunii în anulare în fața Curții de Apel București, Fondul Proprietatea a solicitat acestei instanțe să adreseze Curții întrebări preliminare.
- 24 În această privință, Fondul Proprietatea arată în fața instanței de trimitere că Hotărârea nr. 138/2013 este susceptibilă să constituie un ajutor de stat, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE.
- 25 Mai precis, Fondul Proprietatea arată că Transelectrica, societate cu capital majoritar de stat, este obligată să asigure, în orice moment, echilibrul sistemului electroenergetic național, și anume echilibrul dintre producția și consumul de energie electrică. În această privință, ea ar achiziționa servicii tehnologice de sistem pe baza unor proceduri competitive în urma cărora ofertele depuse de producătorii de energie electrică sunt clasificate în ordine crescătoare, pornind de la cel mai mic preț ofertat. Producătorii care ar avea costuri scăzute de producție și care ar putea propune aceste servicii tehnologice de sistem la prețuri competitive ar fi cei care, de regulă, le-ar furniza.
- 26 Potrivit Fondului Proprietatea, centralele deținute de CE Hunedoara și de CE Oltenia înregistrează costuri crescute de producție, ceea ce face ca ele să nu funcționeze în mod continuu, neavând vânzări de energie în cantități atât de mari. Atunci când aceste centrale sunt oprite, scad considerabil șansele lor de a furniza servicii tehnologice de sistem, întrucât repornirea lor ar necesita mult timp și ar implica costuri suplimentare. Astfel, dacă s-ar fi respectat criteriile economice, aceste societăți nu ar fi putut vinde asemenea servicii tehnologice de sistem. În acest context, statul român ar fi intervenit acordându-le accesul garantat la rețelele de transport și dispecerizarea cu prioritate însoțită de obligația de achiziționare a serviciilor tehnologice de sistem.
- 27 Fondul Proprietatea consideră că aceste măsuri conferă acestor două societăți un avantaj economic selectiv finanțat prin intermediul resurselor de stat, prejudiciind ceilalți producători de energie electrică de pe piață. Măsurile menționate ar deturna mecanismul accesului garantat, creat

pentru încurajarea producerii de energie electrică din surse regenerabile, nepoluante, de la finalitatea sa, întrucât acest acces a fost acordat în favoarea a două societăți producătoare de energie din surse poluante. Accesul garantat ar fi fost acordat prin Hotărârea nr. 138/2013 doar pentru a permite instalațiilor de producție beneficiare să funcționeze încontinuu, astfel încât să fie capabile să producă energie electrică la un preț redus și să furnizeze servicii tehnologice de sistem.

- 28 Guvernul român, pârât în litigiul principal, arată în fața instanței de trimitere că obligația Transelectrica de a dispacheriza cu prioritate energia electrică produsă de instalațiile CE Hunedoara și CE Oltenia în temeiul articolului 3 din Hotărârea nr. 138/2013 urmărește să aplice la nivel național articolul 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72.
- 29 În ceea ce privește serviciile tehnologice de sistem, acest guvern arată că, în cuprinsul Hotărârii nr. 138/2013, se precizează că obligația celor doi producători, CE Hunedoara și CE Oltenia, de a furniza servicii tehnologice de sistem se supune condițiilor stabilite prin reglementările Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei (denumită în continuare „ANRE”), autoritate care elaborează, aprobă și monitorizează aplicarea reglementărilor obligatorii la nivel național necesare funcționării sectorului energiei.
- 30 În privința măsurilor naționale în discuție în litigiul principal, el susține că acestea nu constituie un ajutor de stat.
- 31 Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, intervenient în fața instanței de trimitere, arată că Hotărârea nr. 138/2013 cuprinde măsurile necesare pentru funcționarea în condiții de siguranță a sistemului electroenergetic național și că a fost adoptată ținând seama de mai multe considerente. Mai întâi, creșterea puternică a capacităților de producție din surse regenerabile ar fi impus guvernului român să ia măsuri care să garanteze siguranța aprovizionării cu energie electrică în conformitate cu considerentul (5) al Directivei 2005/89.
- 32 Apoi, funcționarea centralelor care utilizează surse convenționale de energie ar fi fost considerată necesară pentru acoperirea curbei de sarcină a consumului de energie electrică.
- 33 În plus, studiile privind siguranța și adecvanța sistemului electroenergetic național ar fi indicat că era necesar să funcționeze centralele electrice localizate distribuit pe teritoriul țării, care să asigure servicii tehnologice de sistem și să realizeze echilibrul dintre cerere și ofertă. În acest context, s-ar fi considerat că CE Hunedoara putea contribui în mod semnificativ la asigurarea siguranței în zona centrală și de nord-vest a sistemului electroenergetic național.
- 34 În sfârșit, în perioada în care a fost adoptată Hotărârea nr. 138/2013, intensificarea schimburilor transfrontaliere pe interfața de vest și reducerea pierderilor în rețeaua de transport, care sunt direct proporționale cu distanța dintre producători și consumatori, ar fi impus existența unei capacități de producție semnificative în această zonă, iar CE Hunedoara ar fi fost singurul mare producător în zona de centru și de nord-vest a țării.
- 35 Pe baza acestor considerente, guvernul român ar fi adoptat Hotărârea nr. 138/2013, care prevede acordarea unui acces garantat la rețelele de transport pentru energia electrică produsă de instalațiile aparținând societăților CE Hunedoara și CE Oltenia, pentru a le asigura o funcționare continuă la o putere electrică de cel puțin 200 MW și, respectiv, de cel puțin 500 MW, aceste valori reprezentând un drept pentru producătorii beneficiari, iar nu o obligație de a funcționa la aceste puteri.

- 36 Transelectrica susține în fața instanței de trimitere că, pentru asigurarea adecvantei sistemului și pentru acoperirea cererii de energie electrică, sistemul electroenergetic național trebuie să aibă o anumită putere disponibilă, asigurată de centrale, mai ridicată decât puterea consumată la vârful de consum. Ar fi obligatorie de asemenea menținerea în permanență a unei rezerve operaționale care să poată echilibra balanța la variațiile continue ale sarcinii.
- 37 În plus, sistemul electroenergetic național ar înregistra o creștere semnificativă a numărului de centrale electrice care produc energie electrică din surse regenerabile a căror producție este imprevizibilă și intermitentă. De asemenea, centralele electrice care utilizează surse convenționale, în special cele care utilizează cărbune, ar înregistra costuri crescute întrucât nu ar putea funcționa în mod continuu, iar atunci când sunt oprite, nu ar putea presta niciun serviciu tehnologic de sistem din cauza duratelor lungi de pornire și a costurilor foarte mari.
- 38 Astfel, aceste centrale nu ar putea fi competitive pe piață, însă funcționarea lor ca centrale care produc energie electrică din surse convenționale de energie ar rămâne necesară pentru acoperirea curbei de sarcină a consumului de energie electrică și asigurarea serviciilor tehnologice de sistem. Siguranța sistemului electroenergetic național ar impune de asemenea să se poată recurge la diferiți combustibili pentru producerea energiei electrice necesare pentru a acoperi consumul național de energie. În această privință, guvernul român ar acorda o importanță deosebită utilizării cu prioritate a unor resurse energetice interne, în vederea asigurării independenței energetice.
- 39 Transelectrica susține de asemenea, în fața instanței de trimitere, că Fondul Proprietatea face o confuzie între piața de echilibrare și piața serviciilor tehnologice de sistem. Potrivit acesteia, pe piața serviciilor tehnologice de sistem se achiziționează rezerve de la furnizori calificați în acest sens, iar aceste rezerve sunt activate sau nu pe piața de echilibrare. Activarea rezervelor pe piața de echilibrare nu ar fi garantată pentru niciun furnizor de servicii tehnologice de sistem și ar fi realizată în conformitate cu regulile de piață. Aceste reguli s-ar aplica și producătorilor vizați de Hotărârea nr. 138/2013 și nu ar exista nicio garanție a utilizării energiei de echilibrare furnizate de aceștia în mod preferențial.
- 40 În plus, piața națională a serviciilor tehnologice de sistem ar fi foarte concentrată și cu un grad redus de concurență. În cadrul unei oferte limitate, prețurile pe piața concurențială a serviciilor tehnologice de sistem ar avea valori mari, iar prețurile medii ponderate la licitații ar depăși frecvent prețurile reglementate. Prin urmare, nu s-ar putea afirma cu certitudine că prețul de achiziție al rezervelor în absența Hotărârii nr. 138/2013 ar fi fost mai mic.
- 41 Pe de altă parte, articolul 3 din Hotărârea nr. 138/2013, potrivit căruia Transelectrica are obligația să dispereze cu prioritate energia electrică produsă de centralele societăților CE Hunedoara și CE Oltenia, constituie, în opinia societății Transelectrica și a guvernului român, o punere în aplicare a articolului 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72, transpus în dreptul național prin articolul 5 alineatul (3) din Legea nr. 123/2012. În această privință, ANRE ar fi afirmat, înainte de adoptarea acestei hotărâri, că măsurile avute în vedere respectă atât legislația română, cât și dreptul Uniunii aplicabil, în timp ce Consiliul Concurenței român ar fi indicat că aceste măsuri nu denaturează piața energiei electrice și nu instituie un tratament anticoncurențial.

- 42 Instanța de trimitere arată că statul român pare să fi instituit un sistem în favoarea CE Hunedoara și a CE Oltenia pentru a oferi mai multe beneficii acestor două societăți - și anume vânzarea garantată a energiei electrice produse prin funcționarea continuă a centralelor și producerea de energie electrică la un preț mai bun datorită eliminării costurilor cu pornirea centralelor -, care este susceptibil să constituie un ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE.
- 43 Ea consideră că trebuie să se precizeze dacă articolul 5 alineatul (3) din Legea nr. 123/2012 reprezintă o transpunere greșită a articolului 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72. În opinia sa, modul de redactare a acestei din urmă dispoziții se referă la același tip de producători de energie electrică precum legea menționată, și anume cei care folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni, și are în vedere o limitare identică, și anume 15 % din totalul energiei primare necesare pentru producerea energiei electrice. Cu toate acestea, ar exista o diferență între această directivă și legislația română care o transpune, întrucât directiva menționată nu vizează accesul garantat la care se referă articolul 5 alineatul (3) menționat, ci faptul de a acorda prioritate la dispecerizare.
- 44 Aceasta consideră că trebuie, prin urmare, să se aprecieze dacă articolul 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72 constituie o excepție, de strictă aplicare, ce permite acordarea doar a unui acces prioritar la rețelele de transport, iar nu și a unui acces garantat la acestea, astfel cum prevede Hotărârea nr. 138/2013.
- 45 Având în vedere dispozițiile acestei directive, instanța de trimitere arată că accesul garantat la rețele este acordat numai energiei produse din surse regenerabile. În consecință, ea consideră că acordarea accesului garantat energiei electrice produse de CE Hunedoara și de CE Oltenia poate constitui o încălcare a articolului 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72.
- 46 În aceste condiții, Curtea de Apel București a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) [...] Adoptarea de către statul român a unei reglementări care prevede în favoarea a două societăți cu capital majoritar de stat:

- a) acordarea de acces prioritar la dispecerizare și obligația operatorului de transport și sistem de a achiziționa servicii tehnologice de sistem de la aceste societăți și
- b) acordarea de acces garantat la rețelele electrice pentru energia electrică produsă de cele două societăți care să asigure funcționarea continuă a acestora

reprezintă ajutor de stat în înțelesul articolului 107 TFUE, adică reprezintă o măsură finanțată de stat sau prin intermediul resurselor de stat, respectiv [...] are caracter selectiv și [...] poate afecta schimburile comerciale între statele membre[?] În ipoteza unui răspuns afirmativ, acest ajutor de stat era supus notificării prevăzute de articolul 108 alineatul (3) din TFUE? [...]

2) [...] Acordarea de către statul român a unui drept de acces garantat la rețeaua electrică pentru două societăți cu capital majoritar de stat, care să asigure funcționarea continuă a acestora, este conformă cu dispozițiile articolului 15 alineatul (4) din Directiva [2009/72]?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la a doua întrebare

- 47 Prin intermediul celei de a doua întrebări, care trebuie analizată în primul rând, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care acordă acces garantat la rețelele de transport anumitor producători de energie electrică ale căror instalații folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni pentru a garanta siguranța alimentării cu energie electrică.
- 48 Potrivit articolului 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72, din motive de siguranță a alimentării, un stat membru poate dispune să li se acorde prioritate la dispecerizare instalațiilor de producere care folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni, într-un procent care să nu depășească, într-un an calendaristic, 15 % din totalul energiei primare necesare pentru producerea energiei electrice consumate în statul membru respectiv.
- 49 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că din elementele prezentate de instanța de trimitere reiese că articolul 5 alineatul (3) din Legea nr. 123/2012 are drept obiectiv transpunerea în dreptul român a articolului 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72. Astfel cum constată instanța de trimitere, articolul 5 alineatul (3) din Legea nr. 123/2012 vizează aceleași instalații de producere care folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni și aceeași limitare ca articolul 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72. Această dispoziție națională nu prevede însă posibilitatea acordării unei priorități la dispecerizare, ci pe aceea de a acorda un acces garantat la rețelele electrice pentru energia electrică produsă. Or, deși Directiva 2009/72 nu conține nicio indicație expresă privind un astfel de acces garantat, trebuie să se constate, pe de o parte, că articolul 15 alineatul (3) din aceasta face trimitere la articolul 16 din Directiva 2009/28, al cărui alineat (2) litera (b) vizează în special accesul garantat la rețeaua electrică pentru energia electrică produsă din surse regenerabile de energie, și, pe de altă parte, că articolul 32 alineatul (1) din Directiva 2009/72 prevede principiul liberului acces al terților la rețele.
- 50 În aceste împrejurări, pentru a da un răspuns util la întrebarea adresată de instanța de trimitere, trebuie să se interpreteze articolul 15 alineatele (3) și (4) și articolul 32 alineatul (1) din Directiva 2009/72, precum și articolul 16 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2009/28.
- 51 În ceea ce privește, în primul rând, interpretarea articolului 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72, trebuie să se examineze sensul care trebuie dat posibilității ca unei instalații să i de acorde „prioritate la dispecerizare”.
- 52 În această privință, trebuie amintit că atât din cerința aplicării uniforme a dreptului Uniunii, cât și din cea a principiului egalității rezultă că termenii unei dispoziții de drept al Uniunii care nu conține nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul său de aplicare trebuie, în mod normal, să primească în întreaga Uniune o interpretare autonomă și uniformă [Hotărârea din 9 septembrie 2021, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Cerere ulterioară de protecție internațională), C-18/20, EU:C:2021:710, punctul 32 și jurisprudența citată].
- 53 Or, întrucât articolul 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72 nu conține nicio trimitere la dreptul național al statelor membre, termenii care figurează în această dispoziție trebuie să facă obiectul unei interpretări autonome și uniforme.

- 54 În această privință, este necesar să se arate că Curtea a considerat deja că serviciul de dispecerizare permite operatorului rețelei de energie electrică să efectueze dispecerizarea instalațiilor de producere dintr-o anumită zonă, în scopul, printre altele, de a cumpăra energia pe care o folosește pentru a acoperi pierderile de energie și rezervele de capacitate din sistemul său, precum și pentru a asigura echilibrarea acestui sistem și a garanta funcționarea corespunzătoare a pieței interne a energiei electrice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 noiembrie 2018, *Solvay Chimica Italia și alții*, C-262/17, C-263/17 și C-273/17, EU:C:2018:961, punctul 63).
- 55 Potrivit articolului 15 alineatul (2) din Directiva 2009/72, determinarea instalațiilor de producere dispecerizate cu această ocazie se face pe baza unor criterii care trebuie să fie obiective, publicate și aplicate în mod nediscriminatoriu și care țin seama în special de ordinea de prioritate economică.
- 56 Termenul „prioritate” utilizat la articolul 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72 indică faptul că dispecerizarea cu prioritate derogă de la normele privind dispecerizarea enunțate la articolul 15 alineatul (2) din aceeași directivă. Astfel, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 29 din concluzii, dispecerizarea cu prioritate constă, pentru operatorul de transport și de sistem, în dispecerizarea instalațiilor de producere pe baza altor criterii decât cel al ordinii de prioritate economică.
- 57 În această privință, trebuie să se constate că, prin articolul 15 alineatele (3) și (4) din Directiva 2009/72, legiuitorul Uniunii a instituit două tipuri de dispecerizare cu prioritate, și anume o dispecerizare cu prioritate a instalațiilor de producere care folosesc surse de energie regenerabile și a instalațiilor cu producere combinată de energie electrică și termică, în virtutea articolului 15 alineatul (3) din această directivă, întemeiată pe obiectivul de protecție a mediului, și o dispecerizare cu prioritate a instalațiilor de producere care folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni, în virtutea articolului 15 alineatul (4) din directiva menționată, întemeiată pe obiectivul siguranței alimentare.
- 58 În ceea ce privește, în al doilea rând, interpretarea articolului 16 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2009/28, care impune statelor membre să acorde fie accesul prioritar, fie accesul garantat la rețeaua electrică pentru energia electrică produsă din surse regenerabile de energie, trebuie să se constate că această dispoziție nu conține nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a determina sensul și domeniul său de aplicare. În consecință, termenii care figurează în această dispoziție trebuie interpretați în mod autonom și uniform pe teritoriul Uniunii, conform jurisprudenței amintite la punctul 52 din prezenta hotărâre.
- 59 Or, din jurisprudența Curții rezultă că prin accesul la rețea se înțelege dreptul de utilizare a rețelelor de energie electrică (a se vedea prin analogie Hotărârea din 9 octombrie 2008, *Sabatauskas și alții*, C-239/07, EU:C:2008:551, punctul 42).
- 60 Acest acces nu este însă nelimitat, întrucât depinde de capacitatea maximă pe care o poate suporta rețeaua de transport.
- 61 Considerentul (60) al Directivei 2009/28 arată că, în cazul în care energia electrică din surse regenerabile de energie este integrată pe piața la vedere, prin accesul garantat se asigură că toată energia electrică vândută și subvenționată beneficiază de acces la rețeaua electrică, ceea ce permite utilizarea unei cantități maxime de energie electrică din surse regenerabile de energie provenită din instalațiile conectate la rețeaua electrică. Rezultă de aici, după cum a arătat și

domnul avocat general la punctul 35 din concluzii, că accesul garantat, astfel cum este prezentat în acest considerent (60), este un mecanism care asigură instalațiilor de producere care folosesc surse regenerabile de energie accesul la rețele în vederea transportului energiei electrice produse.

- 62 Accesul garantat prevăzut la articolul 16 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2009/28 urmărește integrarea surselor de energie regenerabile pe piața internă a energiei electrice, asigurând că întreaga energie electrică produsă din surse de energie regenerabile are acces la rețele, ceea ce permite utilizarea unei cantități maxime de energie electrică produsă din surse de energie regenerabile.
- 63 Cu toate acestea, același articol 16 alineatul (2) indică faptul că accesul garantat la energia electrică produsă din surse regenerabile nu este necondiționat. Astfel, această dispoziție prevede un asemenea acces garantat pentru energia electrică produsă din surse regenerabile, sub rezerva respectării cerințelor privind menținerea fiabilității și a siguranței rețelei electrice, pe baza unor criterii transparente și nediscriminatorii definite de autoritățile naționale competente.
- 64 Rezultă astfel din interpretarea articolului 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72 și a articolului 16 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2009/28, după cum a indicat în esență și Comisia Europeană în înscrisurile sale și în ședința din fața Curții, că normele privind dispecerizarea determină care instalații de producere a energiei electrice produc energie electrică la un anumit moment al zilei, în timp ce normele privind accesul determină ce producător are acces la rețelele electrice în cazul congestiei fizice a rețelei atunci când capacitatea este insuficientă.
- 65 În consecință, din moment ce articolul 15 alineatul (4) din Directiva 2009/72 prevede doar posibilitatea de a acorda un drept de dispecerizare cu prioritate, această dispoziție nu poate servi statelor membre drept temei juridic pentru a introduce un drept de acces garantat la rețelele de transport. În ceea ce privește articolul 16 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2009/28, acesta evocă, desigur, posibilitatea de a institui un „acces garantat”, însă numai în ceea ce privește energia electrică verde. Prin urmare, nici el nu poate servi drept temei juridic unor dispoziții naționale care vizează accesul garantat pentru instalațiile de producere a energiei neregenerabile.
- 66 Cu toate acestea, este necesar, în al treilea rând, pentru a stabili dacă o reglementare națională poate acorda acces garantat la rețelele de transport pentru energia electrică produsă prin folosirea ca sursă primară de energie a combustibililor indigeni, să se țină în egală măsură seama de accesul terților la rețele, prevăzut la articolul 32 alineatul (1) din Directiva 2009/72. Potrivit acestei dispoziții, statele membre au, în principiu, obligația de a pune în aplicare, pentru toți clienții eligibili, un sistem de acces al terțelor părți la rețelele de transport și de distribuție, care trebuie să fie bazat pe tarife publicate și să fie pus în aplicare în mod obiectiv și fără discriminare între utilizatorii rețelei în cauză.
- 67 După cum a subliniat deja Curtea în repetate rânduri, liberul acces al terților la aceste rețele, instituit la articolul 32 alineatul (1) din Directiva 2009/72, constituie una dintre măsurile esențiale pe care statele membre sunt obligate să le pună în aplicare pentru a asigura realizarea pieței interne a energiei electrice (Hotărârea din 28 noiembrie 2018, Solvay Chimica Italia și alții, C-262/17, C-263/17 și C-273/17, EU:C:2018:961, punctul 54, precum și jurisprudența citată).
- 68 Astfel, după cum reiese din considerentul (3) al Directivei 2009/72, aceasta urmărește realizarea unei piețe deschise în totalitate, care să permită tuturor consumatorilor să își aleagă liber furnizorii și tuturor furnizorilor să își livreze liber produsele clienților.

- 69 În această privință, trebuie arătat că accesul la rețelele de distribuție și de transport de energie electrică în mod nediscriminatoriu, transparent și bazat pe prețuri stabilite în mod echitabil este necesar pentru buna funcționare a concurenței și prezintă o importanță capitală (Hotărârea din 17 octombrie 2019, *Elektrorazpredelenie Yug*, C-31/18, EU:C:2019:868, punctul 40 și jurisprudența citată).
- 70 Articolul 32 alineatul (1) din Directiva 2009/72, care impune ca acțiunea statului în punerea în aplicare a accesului la rețea să fie nediscriminatorie, este o expresie particulară a principiului general al egalității (a se vedea prin analogie Hotărârea din 29 septembrie 2016, *Essent Belgium*, C-492/14, EU:C:2016:732, punctul 79 și jurisprudența citată).
- 71 Potrivit unei jurisprudențe constante, interdicția discriminării impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit, cu excepția cazului în care o astfel de diferențiere este justificată în mod obiectiv (Hotărârea din 29 septembrie 2016, *Essent Belgium*, C-492/14, EU:C:2016:732, punctul 80 și jurisprudența citată).
- 72 O diferență de tratament este justificată dacă se întemeiază pe un criteriu obiectiv și rezonabil, și anume dacă are legătură cu un scop admisibil din punct de vedere legal, urmărit de legislația în cauză, iar această diferență este proporțională cu scopul urmărit de tratamentul în cauză (Hotărârea din 29 septembrie 2016, *Essent Belgium*, C-492/14, EU:C:2016:732, punctul 81 și jurisprudența citată).
- 73 Deși este de competența instanței de trimitere să verifice dacă o diferență de tratament precum cea în discuție în litigiul principal este justificată, revine totuși Curții sarcina de a-i furniza în acest scop toate elementele de interpretare a dreptului Uniunii care îi vor permite să se pronunțe.
- 74 În speță, din elementele dosarului prezentat Curții reiese că accesul garantat este acordat în temeiul Hotărârii nr. 138/2013 numai pentru energia electrică produsă de două instalații care folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni. Această hotărâre nu se aplică celorlalți producători de energie electrică care folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni sau producătorilor de energie electrică care folosesc surse de energie regenerabile și constituie o diferență de tratament din moment ce, pe de o parte, acești producători de energie electrică și, pe de altă parte, cei vizați de hotărârea menționată se află într-o situație comparabilă din perspectiva accesului la rețelele de transport.
- 75 În ceea ce privește eventuala justificare a unei astfel de diferențe de tratament, este necesar să se arate că Hotărârea nr. 138/2013 avea drept scop să asigure siguranța alimentării. Astfel, din elementele puse la dispoziția Curții reiese că măsurile luate în temeiul acestei hotărâri urmăreau să asigure adecvanța rețelei prin crearea unei capacități de rezervă pentru perioadele de vârf de consum și erau necesare pentru rezolvarea problemelor de echilibrare a rețelei care rezultă din creșterea capacității de producție din surse de energie regenerabile, precum și pentru a răspunde creșterii schimburilor transfrontaliere. Aceasta urmărea de asemenea să asigure utilizarea unor combustibili diferiți pentru producerea energiei electrice, acordând o importanță deosebită utilizării cu prioritate a resurselor energetice interne în vederea garantării independenței energetice.

- 76 Nu există nicio îndoială cu privire la legitimitatea obiectivului legat de siguranța alimentării. Astfel, după cum reiese din considerentul (5) al Directivei 2009/72, siguranța alimentării cu energie electrică este de o importanță vitală pentru dezvoltarea societății europene, pentru punerea în aplicare a unei politici durabile privind schimbările climatice, precum și pentru încurajarea competitivității pe piața internă.
- 77 În ceea ce privește criteriul obiectiv și rezonabil de diferențiere în raport cu obiectivul urmărit, trebuie arătat în speță că un astfel de criteriu, care ar permite să se distingă cele două instalații care beneficiază de accesul garantat la rețelele de transport de cele care nu beneficiază de acesta, nu reiese din elementele puse la dispoziția Curții. În aceste condiții, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă alți producători care folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni sau alte surse de energie, situați în aceeași zonă geografică, ar fi fost mai în măsură să participe la constituirea capacității de producție și să aibă acces la rețelele de transport.
- 78 În continuare, trebuie să se verifice dacă accesul garantat la rețelele de transport este, conform principiului proporționalității, de natură să asigure realizarea obiectivului urmărit și să nu depășească ceea ce este necesar pentru ca acesta să fie atins (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 septembrie 2016, Essent Belgium, C-492/14, EU:C:2016:732, punctul 100).
- 79 În speță, rezultă că cele două instalații vizate de Hotărârea nr. 138/2013, care folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni, au putut funcționa încontinuu datorită accesului garantat la rețelele electrice combinat cu dispecerizarea cu prioritate a acestor instalații, ceea ce le-a permis acestora din urmă să participe la constituirea unor capacități de producție care a făcut posibilă asigurarea siguranței alimentării cu energie electrică. Prin urmare, accesul garantat, combinat cu celelalte măsuri adoptate prin Hotărârea nr. 138/2013, este apt să asigure siguranța alimentării, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere.
- 80 Cu toate acestea, instanța de trimitere va trebui să verifice dacă acordarea unui acces garantat la rețelele de transport, în condițiile prevăzute de Hotărârea nr. 138/2013, nu depășea limitele a ceea ce era adecvat și era o măsură necesară pentru atingerea obiectivului vizat de a asigura siguranța alimentării. În această privință, ea va trebui să examineze dacă acest obiectiv nu putea fi atins prin alte mijloace care ar fi adus mai puțin atingere principiului liberului acces al terților la rețea prevăzut la articolul 32 alineatul (1) din Directiva 2009/72.
- 81 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 32 alineatul (1) din Directiva 2009/72 trebuie interpretat în sensul că nu se opune acordării de către un stat membru a unui drept de acces garantat la rețelele de transport anumitor producători de energie electrică ale căror instalații folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni pentru a garanta siguranța alimentării cu energie electrică, cu condiția ca acest drept de acces garantat să se întemeieze pe criterii obiective și rezonabile și să fie proporțional cu scopul legitim urmărit, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

Cu privire la prima întrebare

- 82 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 107 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că o serie de măsuri instituite printr-o hotărâre de guvern și care constă în dispecerizarea cu prioritate de către operatorul de transport și de sistem a energiei electrice produse de anumiți producători de energie electrică, într-un acces garantat al energiei electrice produse de instalațiile acestor producători la rețelele de transport și în obligația producătorilor menționați de a furniza servicii tehnologice de sistem

- operatorului de transport și de sistem pentru o anumită cantitate de megawați este susceptibilă să fie calificată drept „ajutor de stat”, în sensul acestei dispoziții, și, prin urmare, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă o asemenea serie de măsuri este supusă obligației de notificare în temeiul articolului 108 TFUE.
- 83 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că Curtea nu este competentă să se pronunțe cu privire la compatibilitatea unei măsuri naționale cu dreptul Uniunii. Ea nu se poate pronunța nici cu privire la compatibilitatea cu piața internă a unui ajutor de stat sau a unei scheme de ajutor, aprecierea acestei compatibilități fiind de competența exclusivă a Comisiei, care acționează sub controlul instanței Uniunii (Hotărârea din 16 iulie 2015, BVVG, C-39/14, EU:C:2015:470, punctul 19 și jurisprudența citată).
- 84 Cu toate acestea, Curtea este competentă să furnizeze instanței de trimitere toate elementele de interpretare proprii dreptului Uniunii care îi pot permite acesteia să aprecieze conformitatea unei măsuri naționale cu acest drept în vederea soluționării cauzei cu care este sesizată. În materia ajutoarelor de stat, ea poate, printre altele, să furnizeze instanței de trimitere elementele de interpretare care să îi permită acesteia să stabilească dacă o măsură națională poate fi calificată drept „ajutor de stat”, în sensul dreptului Uniunii (Hotărârea din 16 iulie 2015, BVVG, C-39/14, EU:C:2015:470, punctul 20 și jurisprudența citată).
- 85 Astfel, instanțele naționale pot fi sesizate cu litigii care să le oblige să interpreteze și să aplice noțiunea de „ajutor”, prevăzută la articolul 107 alineatul (1) TFUE, în special în scopul de a determina dacă o măsură de stat ar fi trebuit sau nu să fie supusă procedurii de control prealabil prevăzute la articolul 108 alineatul (3) TFUE și, dacă este cazul, de a verifica dacă statul membru în cauză s-a conformat acestei obligații (Hotărârea din 19 martie 2015, OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, punctul 31 și jurisprudența citată).
- 86 Trebuie amintit de asemenea că, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru calificarea unei măsuri drept „ajutor de stat”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, este necesară îndeplinirea tuturor condițiilor următoare. În primul rând, trebuie să fie vorba despre o intervenție a statului sau prin intermediul resurselor de stat. În al doilea rând, această intervenție trebuie să fie susceptibilă să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre. În al treilea rând, ea trebuie să acorde un avantaj selectiv beneficiarului. În al patrulea rând, ea trebuie să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența (Hotărârea din 21 octombrie 2020, Eco TLC, C-556/19, EU:C:2020:844, punctul 18 și jurisprudența citată).
- 87 În ceea ce privește, în primul rând, prima dintre aceste condiții, trebuie amintit că, pentru ca avantajele să poată fi calificate drept „ajutoare”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, acestea trebuie, pe de o parte, să fie acordate direct sau indirect prin intermediul resurselor de stat și, pe de altă parte, să fie imputabile statului (Hotărârea din 21 octombrie 2020, Eco TLC, C-556/19, EU:C:2020:844, punctul 19 și jurisprudența citată).
- 88 Pentru a aprecia dacă măsura este imputabilă statului, trebuie să se examineze dacă autoritățile publice au fost implicate în adoptarea acestei măsuri (Hotărârea din 21 octombrie 2020, Eco TLC, C-556/19, EU:C:2020:844, punctul 23 și jurisprudența citată).
- 89 În speță, din cererea de decizie preliminară reiese că seria de măsuri în discuție a fost instituită prin texte de natură legislativă și administrativă, și anume Legea nr. 123/2012, pe care se întemeiază Hotărârea nr. 138/2013. Prin urmare, aceste măsuri trebuie considerate ca fiind imputabile statului, în sensul jurisprudenței menționate la punctul anterior.

- 90 În plus, pentru a stabili dacă avantajul a fost acordat direct sau indirect prin intermediul resurselor de stat, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, interdicția prevăzută la articolul 107 alineatul (1) TFUE include atât ajutoarele acordate direct de stat, cât și pe cele acordate prin intermediul resurselor de stat sau de organisme publice sau private instituite ori desemnate de acesta din urmă în vederea gestionării lor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 octombrie 2020, *Eco TLC*, C-556/19, EU:C:2020:844, punctul 25 și jurisprudența citată).
- 91 Distincția stabilită în această dispoziție între „ajutoarele acordate de state” și ajutoarele acordate „prin intermediul resurselor de stat” nu înseamnă că toate avantajele consimțite de un stat constituie ajutoare, indiferent dacă sunt sau nu finanțate prin intermediul resurselor de stat, ci urmărește numai să includă în această noțiune avantajele care sunt acordate direct de stat, precum și pe cele care sunt acordate prin intermediul unui organism public sau privat, desemnat ori înființat de acest stat (Hotărârea din 21 octombrie 2020, *Eco TLC*, C-556/19, EU:C:2020:844, punctul 26 și jurisprudența citată).
- 92 Reiese de asemenea din jurisprudența Curții că o măsură care constă printre altele într-o obligație de a achiziționa energie electrică poate intra sub incidența noțiunii de „ajutor”, chiar dacă nu implică un transfer de resurse de stat (Hotărârea din 15 mai 2019, *Achema și alții*, C-706/17, EU:C:2019:407, punctul 52, precum și jurisprudența citată).
- 93 Articolul 107 alineatul (1) TFUE cuprinde astfel toate mijloacele pecuniare pe care autoritățile publice le pot utiliza în mod efectiv pentru a susține anumite întreprinderi, fără a fi relevant dacă aceste mijloace aparțin sau nu în mod permanent patrimoniului statului. Chiar dacă sumele aferente măsurii de ajutor în cauză nu sunt permanent în posesia Trezoreriei, faptul că ele rămân în mod constant sub control public și, așadar, la dispoziția autorităților naționale competente este suficient pentru calificarea lor drept „resurse de stat” (Hotărârea din 15 mai 2019, *Achema și alții*, C-706/17, EU:C:2019:407, punctul 53, precum și jurisprudența citată).
- 94 Mai precis, Curtea a statuat că fondurile alimentate prin contribuții obligatorii impuse prin legislația unui stat, gestionate și repartizate în conformitate cu această legislație, pot fi considerate resurse de stat, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, chiar dacă sunt gestionate de entități distincte de autoritatea publică. Elementul decisiv în această privință constă în faptul că astfel de entități sunt mandatate de stat să gestioneze o resursă de stat, iar nu doar ținute de o obligație de cumpărare utilizând resurse financiare proprii (Hotărârea din 15 mai 2019, *Achema și alții*, C-706/17, EU:C:2019:407, punctele 54 și 55, precum și jurisprudența citată).
- 95 În speță, din cererea de decizie preliminară reiese că Transelectrica, unicul operator de transport și de sistem, este o întreprindere publică cu capital majoritar de stat. Această societate este obligată să asigure în orice moment echilibrul sistemului energetic național, și anume echilibrul dintre producția și consumul de energie electrică. În acest sens, Transelectrica achiziționează servicii tehnologice de sistem pe baza unor proceduri competitive, în funcție de ordinea de prioritate economică. Cu toate acestea, în temeiul Hotărârii nr. 138/2013, Transelectrica este obligată să achiziționeze servicii tehnologice de sistem de la doi producători de energie electrică la prețul stabilit de ANRE, fără a ține seama de ordinea de prioritate economică, ceea ce poate conduce la achiziționarea acestor servicii tehnologice de sistem la prețuri mai mari decât cele care ar rezulta de pe piață. Aceasta este susceptibilă să reprezinte o sarcină financiară impusă societății Transelectrica de natură să greveze resursele statului.

- 96 În ceea ce privește, în al doilea rând, condiția potrivit căreia seria de măsuri în discuție în litigiul principal trebuie să fie privită ca reprezentând acordarea unui avantaj beneficiarului său, dintr-o jurisprudență constantă a Curții rezultă că sunt considerate ajutoare intervențiile care, sub orice formă, pot favoriza direct sau indirect întreprinderi ori care trebuie considerate ca reprezentând un avantaj economic pe care întreprinderea beneficiară nu l-ar fi putut obține în condiții de piață normale (Hotărârea din 17 septembrie 2020, *Compagnie des pêches de Saint-Malo*, C-212/19, EU:C:2020:726, punctul 39 și jurisprudența citată).
- 97 Astfel, sunt considerate ajutoare, printre altele, intervențiile care, sub diverse forme, reduc sarcinile care grevează în mod normal bugetul unei întreprinderi și care, din acest motiv, fără să fie subvenții în sensul strict al termenului, sunt de aceeași natură și au efecte identice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 iunie 2017, *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, punctul 66).
- 98 În speță, din cererea de decizie preliminară reiese că seria de măsuri instituită prin Hotărârea nr. 138/2013 ar reprezenta un pachet complet de măsuri în favoarea a doi producători de energie electrică, CE Hunedoara și CE Oltenia. Aceste trei măsuri ar fi legate între ele și ar forma un mecanism care permite funcționarea continuă a instalațiilor de producere. Instanța de trimitere arată că cele două instalații vizate de Hotărârea nr. 138/2013 au costuri ridicate de producție, astfel încât în mod normal ele nu funcționează în permanență. Atunci când aceste instalații sunt oprite, acest lucru le-ar reduce șansele de a furniza servicii tehnologice de sistem din cauza duratelor lungi de pornire a instalațiilor și ar genera totodată costuri ridicate de pornire și de repornire a acestor instalații. Permițând instalațiilor menționate să funcționeze în mod continuu, seria de măsuri în discuție în litigiul principal le-ar garanta astfel posibilitatea de a livra o anumită cantitate de energie electrică și le-ar permite să furnizeze servicii tehnologice de sistem, să economisească costurile legate de pornirea și de repornirea instalațiilor și astfel să producă energie electrică la un preț mai bun datorită eliminării acestor costuri.
- 99 Prin urmare, măsuri precum cele prevăzute de Hotărârea nr. 138/2013 conferă producătorilor de energie electrică beneficiari un avantaj economic în raport cu concurenții lor, avantaj pe care nu l-ar fi obținut în condiții normale de piață. În consecință, trebuie să se considere că, în speță, condiția referitoare la existența unui avantaj economic selectiv este susceptibilă să fie îndeplinită.
- 100 În ceea ce privește, în al treilea rând, condiția potrivit căreia intervenția trebuie să fie susceptibilă să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența, trebuie amintit că, în vederea calificării unei măsuri naționale drept „ajutor de stat”, nu este necesar să se stabilească un efect real al ajutorului asupra schimburilor comerciale dintre statele membre și o denaturare efectivă a concurenței, ci doar să se examineze dacă ajutorul este susceptibil să afecteze aceste schimburi și să denatureze concurența (Hotărârea din 18 mai 2017, *Fondul Proprietatea*, C-150/16, EU:C:2017:388, punctul 29 și jurisprudența citată).
- 101 În special, atunci când un ajutor acordat de un stat membru consolidează poziția unei întreprinderi în raport cu alte întreprinderi concurente în schimburile comerciale în cadrul Uniunii, acestea din urmă trebuie considerate ca fiind influențate de acest ajutor. În această privință, nu este necesar ca întreprinderile beneficiare să participe ele însele la aceste schimburi comerciale. Astfel, atunci când un stat membru acordă un ajutor unor întreprinderi, activitatea pe piața sa internă poate fi menținută sau intensificată, cu consecința că șansele întreprinderilor

stabilite în alte state membre de a intra pe piața acestui stat membru sunt în acest fel diminuate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 mai 2017, Fondul Proprietatea, C-150/16, EU:C:2017:388, punctele 31 și 32, precum și jurisprudența citată).

- 102 În plus, trebuie amintit că ajutoarele care au drept scop să degreveze o întreprindere de costurile pe care aceasta ar fi trebuit să le suporte în mod normal în cadrul administrării sale curente sau al activităților sale obișnuite denaturează în principiu condițiile privind concurența (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 decembrie 2019, Arriva Italia și alții, C-385/18, EU:C:2019:1121, punctul 52, precum și jurisprudența citată).
- 103 În speță, astfel cum arată instanța de trimitere, producătorii de energie electrică își exercită activitatea pe o piață deschisă concurenței și schimburilor comerciale dintre statele membre, dat fiind că energia electrică face obiectul unor schimburi transfrontaliere.
- 104 Pe de altă parte, astfel cum s-a arătat la punctul 98 din prezenta hotărâre, măsurile în discuție în litigiul principal le-au permis instalațiilor beneficiare să funcționeze în mod continuu, dându-le astfel posibilitatea să economisească costurile legate de pornirea și de repornirea instalațiilor, ceea ce le-ar fi permis de asemenea să reducă prețul final al energiei electrice pe care o oferă.
- 105 Prin urmare, măsuri precum cele instituite prin Hotărârea nr. 138/2013 sunt susceptibile, în principiu, să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și să denatureze concurența.
- 106 Rezultă că, în lumina elementelor de interpretare care precedă, măsurile în discuție în cauza principală trebuie, sub rezerva verificărilor pe care trebuie să le efectueze instanța de trimitere, să fie calificate drept „ajutoare de stat”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE.
- 107 Instanța de trimitere mai solicită Curții să stabilească dacă, în cazul în care ar trebui calificate drept „ajutoare de stat”, aceste măsuri ar fi trebuit sau nu să fie supuse procedurii de control prealabil prevăzute la articolul 108 alineatul (3) TFUE.
- 108 În conformitate cu această dispoziție, ajutoarele noi trebuie notificate în prealabil Comisiei și nu pot fi puse în aplicare înainte de pronunțarea unei decizii finale.
- 109 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, o măsură de ajutor pusă în aplicare cu încălcarea obligațiilor care decurg din articolul 108 alineatul (3) TFUE este ilegală (Hotărârea din 19 martie 2015, OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, punctul 66 și jurisprudența citată).
- 110 Din cele ce precedă rezultă că, presupunând că instanța de trimitere califică seria de măsuri în discuție în litigiul principal drept „ajutor de stat”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, această serie de măsuri ar trebui să fie considerată un ajutor nou și ar fi fost, cu acest titlu, supusă obligației de a fi notificată în prealabil Comisiei, în conformitate cu articolul 108 alineatul (3) TFUE. Revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă statul membru în cauză s-a conformat acestei obligații.
- 111 În speță, din observațiile scrise ale Comisiei reiese că aceasta nu a primit nicio notificare în temeiul articolului 108 alineatul (3) TFUE referitoare la un ajutor de stat acordat societăților CE Hunedoara și CE Oltenia în temeiul Hotărârii nr. 138/2013. Pe de altă parte, trebuie arătat că măsurile menționate nu intră în domeniul de aplicare al Regulamentului (CE) nr. 800/2008 al Comisiei din 6 august 2008 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața comună în aplicarea articolelor [107] și [108] din [Tratatul FUE] (Regulament general de

exceptare pe categorii de ajutoare) (JO 2008, L 214, p. 3) și al Regulamentului (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 din [Tratatul FUE] (JO 2014, L 187, p. 1), aplicabile în perioada de validitate a Hotărârii nr. 138/2013, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

- 112 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 107 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că o serie de măsuri instituită printr-o hotărâre de guvern și care constă în dispecerizarea cu prioritate de către operatorul de transport și de sistem, al cărui capital este deținut în majoritate de stat, a energiei electrice produse de anumiți producători de energie electrică ale căror instalații folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni, într-un acces garantat al energiei electrice produse de aceste instalații ale producătorilor menționați la rețelele de transport și în obligația acelorași producători de a furniza servicii tehnologice de sistem operatorului de transport și de sistem pentru o anumită cantitate de megawați, care le rezervă pentru această cantitate un drept de furnizare la prețuri stabilite în prealabil și care ar putea să le depășească pe cele care rezultă de pe piață, este susceptibilă să fie calificată drept „ajutor de stat”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE. În caz afirmativ, o asemenea serie de măsuri trebuie considerată ajutor nou și este, cu acest titlu, supusă obligației de a fi notificată în prealabil Comisiei în conformitate cu articolul 108 alineatul (3) TFUE.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 113 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident apărut la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

- 1) Articolul 32 alineatul (1) din Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE trebuie interpretat în sensul că nu se opune acordării de către un stat membru a unui drept de acces garantat la rețelele de transport anumitor producători de energie electrică ale căror instalații folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni pentru a garanta siguranța alimentării cu energie electrică, cu condiția ca acest drept de acces garantat să se întemeieze pe criterii obiective și rezonabile și să fie proporțional cu scopul legitim urmărit, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.**
- 2) Articolul 107 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că o serie de măsuri instituită printr-o hotărâre de guvern și care constă în dispecerizarea cu prioritate de către operatorul de transport și de sistem, al cărui capital este deținut în majoritate de stat, a energiei electrice produse de anumiți producători de energie electrică ale căror instalații folosesc, ca sursă primară de energie, combustibili indigeni, într-un acces garantat al energiei electrice produse de aceste instalații ale producătorilor menționați la rețelele de transport și în obligația acelorași producători de a furniza servicii tehnologice de sistem operatorului de transport și de sistem pentru o anumită cantitate de megawați, care le rezervă pentru această cantitate un drept de furnizare la prețuri**

stabilite în prealabil și care ar putea să le depășească pe cele care rezultă de pe piață, este susceptibilă să fie calificată drept „ajutor de stat”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE. În caz afirmativ, o asemenea serie de măsuri trebuie considerată ajutor nou și este, cu acest titlu, supusă obligației de a fi notificată în prealabil Comisiei Europene în conformitate cu articolul 108 alineatul (3) TFUE.

Regan

Lenaerts

Lycourgos

Jarukaitis

Ilešič

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 27 ianuarie 2022.

Grefier

Președinte

A. Calot Escobar

K. Lenaerts